

גדול קיבוץ גליות

הקדמה:

- 5 זכינו לחיות בדור של קיבוץ גליות. לכולנו ברור שזו ברכה גדולה. אולם בדרך כלל דווקא הדברים הפשוטים זוקקים התבוננות גדולה:
- א. מה משנה בחיינו העובדה שאנחנו בדור קיבוץ גליות?
- ב. לאיזה שינוי רוחני מהלך זה גורם?
- ג. מה האתגרים והקשיים הנוולדים ממצאויות זו?
- 10 ד. מהו תפקידנו בעת הזו?

דברים פרק ל

- (א) והנה כי גבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והשקלה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ד' אלהיך שמה: (ב) ושבך עד ד' אלהיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוך היום וביניך בכל לבבך ובכל נפשך: (ג) ושב ד' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ד' אלהיך שמה: (ד) אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ד' אלהיך ומשם יקחך: (ה) והביאך ד' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והיטבך והרבך מאבתיך: (ו) ומל ד' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ד' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חיך: (ז) ונתן ד' אלהיך את כל האלות האלה על איביך ועל שונאיך אשר ידפיך: (ח) ואתה תשוב ושמעת בקול ד' ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום:

מהו המקור לתורה לאמא המשיח?

רמב"ם הלכות מלכים פרק יא הלכה א

- המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה, ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל, וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם, מקריבין קרבנות, ועושין שמטין ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה, וכל מי שאינו מאמין בו, או מי שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר, אלא בתורה ובמשה רבינו, שהרי התורה העידה עליו שנאמר ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגו' אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו' והביאך ה', ואלו הדברים המפורשים בתורה הם כוללים כל הדברים שנאמרו על ידי כל הנביאים, אף בפרשת בלעם נאמר ושם נבא בשני המשיחים, במשיח הראשון שהוא דוד שהושיע את ישראל מיד צריהם, ובמשיח האחרון שעומד מבניו שמושיע את ישראל מיד בני עשו, ושם הוא אומר אראנו ולא עתה זה דוד, אשרנו ולא קרוב זה מלך המשיח, דרך כוכב מיעקב זה דוד, וקם שבת מישראל זה מלך המשיח, ומחץ פאתי מואב זה דוד, וכן הוא אומר ויך את מואב וימדדס בחבל, וקרקר כל בני שת זה המלך המשיח שנאמר בו ומשלו מים עד ים, והיה אדום ירשה זה דוד, שנאמר ותהי אדום לדוד לעבדים וגו', והיה ירשה וגו' זה המלך המשיח שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון וגו'.

מצאת יום קיבוץ גליות

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף פח עמוד א

50 ואמר רבי אלעזר: מאי דכתיב +ישעיהו ב+ והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב וגו', אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק? אלא: לא כאברהם שכתוב בו הר, שנאמר +בראשית כב+ אשר יאמר היום בהר ה' יראה, ולא כיצחק שכתוב בו שדה, שנאמר +בראשית כד+ ויצא יצחק לשוח בשדה. אלא כיעקב שקראו בית, שנאמר +בראשית כח+ ויקרא את שם המקום ההוא בית אל. אמר רבי יוחנן: גדול קבוץ גליות כיום שנבראו בו שמים וארץ, שנאמר +הושע ב+ ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמנו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל, וכתיב +בראשית א+ ויהי ערב ויהי בקר יום אחד.

תלמוד בבלי מסכת תענית דף ח עמוד ב

60 אמר רבי יוחנן: גדול יום הגשמים כיום קבוץ גליות, שנאמר +תהלים קכ"ו+ שובה ה' את שביתנו כאפיקים בנגב, ואין אפיקים אלא מטר, שנאמר +שמואל ב' כ"ב+ ויראו אפקי ים.

הקשר בין קיבוץ גליות לתחיית הארץ

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יז עמוד ב

ומה ראו לומר קיבוץ גליות לאחר ברכת השנים - דכתיב +יחזקאל ל"ו+ ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא.

מי נאמא בקיבוץ גליות?

רש"י דברים פרק ל

- 75 (ג) ושב ה' אלהיך את שבותך - היה לו לכתוב והשיב את שבותך, רבותינו למדו מכאן שהשכינה כביכול שרויה עם ישראל בצרת גלותם, וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו, שהוא ישוב עמהם. ועוד יש לומר, שגדול יום קבוץ גליות ובקושי, כאלו הוא עצמו צריך להיות אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו, כענין שנאמר (ישעיה כז, יב) ואתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל, ואף בגליות שאר האומות מצנינו כן (ירמיהו מח מז) ושבתי שבות מואב:

- התבוננו היטב ברש"י זה. מה ניתן ללמוד על תהליך קיבוץ הגליות לא רק במובן הטכני של שיבה למקום אחד אלא במובן הרוחני של הגעה לאחדות?

הנני צושה חדשה בארץ

ישעיהו פרק מג

- 90 (יח) אל תזכרו ראשונות וקדמניות אל תתבננו: (יט) הנני עשה חדשה עתה תצמח הלוא תדעוה אף אשים במדבר דרך בישמון נהרות:

רד"ק ישעיהו פרק מג פסוק יח

- 95 (יח) אל תזכרו ראשונות - אמר הנה אלה הנפלאות הראשונות אל תזכרו אותם בקבוץ גליות כל כך תהיה הפליאה היא גדולה, וכפל הענין במלות שונות, ואמר וקדמוניות אל תתבוננו, וכן אמר ירמיהו הנביא עוד לא אמרו עוד חי ה' אשר העלה וגו', ורז"ל פי' אל תזכרו ראשונות זהו

שיעבוד מלכיות, וקדמוניות אל תתבוננו, זהו יציאת מצרים: יט) הנני עושה חדשה - הנני עושה פליאה חדשה, והוא אומר על קבוץ גליות:

ברכות דף יב' ע"ב – יג' ע"א:

5 גמרא תניא אמר להם בן זומא לחכמים וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח והלא כבר נאמר הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הזחתיים שם אמרו לו לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה אלא שתהא 10 שיעבוד מלכיות עיקר ויציאת מצרים טפל לו כיוצא בו אתה אומר לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך לא שיעקר יעקב ממקומו אלא ישראל עיקר ויעקב טפל לו וכן הוא אומר אל תזכרו ראשונות וקדמוניות אל תתבוננו אל תזכרו ראשונות זה שיעבוד מלכיות וקדמוניות אל תתבוננו זו יציאת מצרים הנני עושה חדשה עתה תצמח תני רב יוסף 15 זו מלחמת גוג ומגוג משל למה הדבר דומה לאדם שהיה מהלך בדרך ופגע בו זאב וניצל ממנו והיה מספר והולך מעשה זאב פגע בו ארי וניצל ממנו והיה מספר והולך מעשה ארי פגע בו נחש וניצל ממנו שכן מעשה שניהם והיה מספר והולך מעשה נחש אף כך ישראל צרות אחרונות משכחות את הראשונות:

מתוך התורה הגואלת / חלק א / מקדש ישראל והזמנים / ערב ראש השנה התשל"ג מוצש'ק ניצבים

25 "...חז"ל אומרים: עזרא שני למשה. ה' ראוי עזרא שתנתן תורה על ידו, אלא, שקדמו משה. משה, גואל ישראל ממצרים ומעמידים בהר סיני, וגם עזרא, גואל ישראל באיזו מידה, ומעמיד אנשי כנה"ג. מידה מסוימת, או המשך של גאולת עזרא. ושנתנו האחרונה, שנת קבוץ גליות. וקבוץ גליות זו גאולה. כדברי הרמב"ם, שמי שאינו מאמין במשיח, אינו מאמין בתורה, שנא': "יושב ה"א את שבותך... ושב וקבצך". ושב וקבצך – זה 30 משיח. ומי שאינו מאמין בקבוץ גליות בימינו אלה, אינו מאמין במשיח, אינו מאמין בתורה. והדבר צריך בירור גם לת"ח שבדורנו. כל דבר שהוא יותר גדול הוא יותר מסובך, ויותר אינו פשוט להבנה, לנו, וקו"ח לאוה"ע. בימי עזרא הופיעה הצהרת כורש, מתוך השתדלות פשוטה, ובדברי נבואה מתברר שזו גאולה. היו זקנים שחיו מלפני הגלות, ולא 35 האמינו שבדרך כזו, אנושית, יהי סדר הגאולה. גם רבנן שבבבל היו מערערים על נבואת עזרא ולא האמינו. וכך מצינו את עזרא, עולה עם עשרה יוחסין מבבל, חבורה מאוד "מיוחדת": שתוקי ואסופי וכו' וביניהם נתיינים, חוטבי עצים ושואבי מים. כאן ה' גילוי, של "כולכם ניצבים לפני ה'א", כולכם יחד בונים את שיעור הקומה השלימה של 40 ישראל. כולכם ניצבים בקומה זקופה. בדברי קדש של "אור החיים", גאון פלא וקדוש פלאי: גדר הקדושה – בקומה זקופה. בהפטרות יוה"כ: "הלכוף כאגמון ראשו" ! לא, זו אינה קדושה. גדר הקדושה, הוא שלמות מלוא החיים, מכף רגל ועד ראש, "כל עצמותי תאמרנה". ובמהר"ל: בהמה, הולכת כפופה, אבל ענינו של האדם להיות זקוף. כמובן לא 45 בזקיפות של גאווה או ריקנות, אלא, של "שאו מרום עיניכם".

כולכם, כלל אלוהי שלם, נבחר משמי שמים, והכלל הזה כולל כל איש ואיש, כל פרט ופרט, אבל אתה היחיד, עליך לגלות בך, את קדושת הכלל, ולגבי זה נאמר, "הכל בידי שמים חוץ מיר"ש". לכן המשך ל"ניצבים כולכם", "פן יש בכס שרש" וכו', ומתוך רקבון אישי, עלול להתפתח 50 רקבון עד מצב של "מכות הארץ ההיא וכל תחלואיה".

הניגוד למצב הזה, הוא בבוא עת הקץ. וכאן מופיעה פרשת גאולה ותשובה, המתגלה לעינינו בימינו אלה. יותר ויותר, ותאמת לעינינו דבר ה' בתוכנו, ומתוך כך נעלה, ונשתכלל ונשתל"ב בגאולת ישראל וא"י. הדברים יתבררו מתוכנו, מתוך אמונתנו, ולא מחוץ לנו. ויתגלו על כל צעד וצעד, בגילוי נשמת הקדש של כלל ישראל. כי ה' דבר טוב על ישראל.

55 שלבים בתשובה וגאולה המתערבים זה בזה. "והשבות אל לבבך", רגשי, כללי, ומתוך כך התפתחות עד תשובה "לשמור את כל מצוות ה'א". מן הכלל אל הפרט. וכו'".

סדר fe שרקק

תלמוד בבלי מסכת חולין דף סג עמוד א

65 אמר רב יהודה: קאת - זו הקוק רחם - זו שרקק. א"ר יוחנן: למה נקרא שמו רחם? כיון שבא רחם - באו רחמים לעולם. אמר רב ביבי בר אבוי: והוא דיתבי אמדי ועביד שרקק, וגמירי, דאי יתיב אארעא ושריק - אתא משיחא, שנאמר +זכריה י" + אשרקה להם ואקבצם;

רש"י מסכת חולין דף סג עמוד א

70 רחמים - מטר. אמדי - על שום דבר. ועביד שרקק - כשהוא מצפץ נשמע כאומר שרקק. דאי יתיב אארעא - ואינו עומד אלא יושב ומצפץ סימן בשורה הוא. אארעא - שאין דרכו כן.

מתוך התורה הגואלת / הרצ"ה / אורות הגאולה ונתיבותיה / פרק ה

הסיבוכים הרוחניים בדור של גאולה סדר של שרקק בגמי בחולין סג. בתוך דברי הלכה, מופיעים דברי אגדה מופלאים: גמירי - קבלה בדינו - כשיבוא שרקק ויעמוד על הארץ, וישרוק שרק שרק, סימן הוא, דאתי משיחא. שר"ק - זהו צרוף שלוש אותיות סמוכות בסדר האל"ף ב"ית, קו"ף, רי"ש, ש"ן, בסדר הפוך.

85 "עוף השמים יוליד את הקול". באורו של עולם ישנה הרגשה של "אתי משיחא". "אשרקה להם ואקבצם", ומתגלה ע"י צפור הרחם, השרקק, בסדר של הפוך סדר האותיות.

90 בפרשת בחוקותי, ישנה זכירה אלוהית שמסודרת גם כן למפרע: וזכרת את בריתי יעקב, יצחק, אברהם, והארץ אזכור. הדבר נפגש עם סדר תפילת מוסף של שבת. שבת היא מעין העולם הבא, ובמוסף של שבת, מופיע שיא השיאים של קדושת שבת, ושם בסדר התפלה, היפוך סדר האותיות: תכנת שבת רצית קרבנותיה וכו'. שיא הגילויים, מתגלים דוקא בסדר הפוך. וכך גם סדר התגלות משיח וקבוץ גליות בעולם, דוקא בסדר הפוך, מה שיותר גדול, מתגלה ביותר סיבוכים. דוקא באופן כזה של ש"ן רי"ש קו"ף, יכולים להיות מורגשים הדברים הגדולים שנעשים בעולם. סדר התגלות משיח מתוך סיבוכים, מתוך חבלי משיח, 95 מתוך חבלי לידה.

יבוא כנהר צר

100

לדחוק את רגלי ישראל, ולמעט את קיבוצם של ישראל לא"י, הוא מאחר מצדו את הגאולה, ובין אם אהנו מעשיו או לא אבל מנפשו ומכל שרשי נשמתו הוא מונע אורים גדולים, ואין שיעור לקציצת נטיעות ופירודים שהוא מסבב ד' יצילנו. ויר"א יצא ידי שניהם, זהו מי שמשתדל להחיות בפועל את כל פרטי קדושת השביעית גם בזה"ז כמה דאפשר, ומשתדל ג"כ לקרב במעשיו ובהשפעותיו שצמיחת קרן ישועה והתגלות אורו של משיח צדקנו יהי בזמן יותר קרוב, שהאורות פועלים בשפע קדושתם אפילו אם חלילה בפועל לא אהנו מעשיו, כי אין שיעור וערך לכחה הרוחני של מחשבה טובה בעניינים קדושים ונשגבים הללו. והשי"ת יזכנו לעבדו עבודה ביחודא שלים, ע"י ההוא טמיר ונעלם ב"ה, דוקא בשם כל ישראל, הגוי כולו וכולנו כאחד נתברך באור פניו."

קיבוץ גלויות רוחני והספצתו על הקיבוץ העממי

מאמרי הראיה / חלק א / טללי אורות / ח.

בחינות קטנות רשמתי פה, אבל הדרך ארוכה ורחבה. לא רק קול של רגש מסתתר הננו צריכים להביע, לא רגשי לב הנאמרים לשם טיפולה של היהדות בגלות, אשר היא שמה הולכת ומתנונת, כ"א "קול אלקים בכח", קול "חוצב להבות אש", המחובר מארבעת הרוחות העושות את המחשבה שלמה. "ונחה עליו רוח ד' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ד'".

כללו של דבר, אחדות המחשבה ע"י קבוץ כחותיה וכל זרמיה השונים, היא המביאה לידי התאחדות הכחות הממשים והתארגנותם. וכל אשר אנחנו סובלים מפגעי הדעות המתגלמות בחיים ובספרות איננו בא, כ"א מפני הפרוד של הרוחות המיוחדות, שכל אחת אינה הפצה לראות בשכלולה שבל חברתה, ואינה מתרוממת למצא את אשרה במיזוגה עם כל הרוחות, הנראות שונות ממנה, בדרך חבור אורגני, המכיל בקרבן את אור החיים והשלום.

המקום היותר עלול לקבל בתוכו את שפעת כל הזרמים כלם, האלהי, המוסרי, האמוני והלאומי, בתכלית החיים והאורה, אשר פריו יוכל להיות נכר בקרוב בימינו, ושרשיו יכו בעומק להיות למחיה לדור דורים הוא החלק הנעזב כמעט של דרישת טעמי מצות אשר יזריח אור גדול על העולם המדעי של היהדות, לשובב את נתיבותיה.

אמת הדבר שמאז גנוזות היו כל אלה הנטיות ברוח האומה, אבל הגלות צמקתן, ובתוך הנטיה הנכרת האמונית לבדה נכללו בדרך עבור שלשת הנטיות הנשארות. הרוח לא נתן מנוח, ולפעמים התפרצה איזו נטיה לצאת באופן מובלט, כמו: הנטיה האלהית ע"י הפלוסופיה והחסידות; המוסרית ע"י ההומניות לכל צבעיה; והנטיה הלאומית ע"י תסיסתה בימינו. אמנם כל אלה הרעישו את היהדות האמונית בצאתן ממנה והרבו את חבליה, המעיטו את לשדה במצצן ממנה את ליחה. ע"כ הננו רואים ומשתאים על נפילת היהדות האמונית אחרי ההתערורות הלאומית דוקא; וזהו פשוט מפני שהוא לה המשבר המאוחר, אשר מצץ את דם התמצית שהיה בלוע בקרבה עד זמן האחרון.

ס' ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ, בדור שכולו חייב - דכתיב +ישעיהו נ"ט+ וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע, וכתוב +ישעיהו מ"ח+ למעני אעשה.

מהלך הגאולה וביאת המשיח, מתוך מהפכות בעולם, בכל מיני מובנים, גם באמונה - מהפכה. בגמ' בסנהדרין (צ.ח.1): "כי יבא כנהר צר ורוח ה' נוססה בו". לפני הופעת רוח ה', רוחו של משיח, "יבוא כנהר צר", "כנהר - זרם רוחני, תרבותי, נורא ואיום, שמחרף ומגדף שם שמים. זרם של כפירה ואפיקורסות שוטף כנהר. מזעזע! אפשר ממש להשתגע מזה! אבל כאן נמסרת לנו הידיעה, "ורוח ה' נוססה בו". צריך לזכור, שיש קורא הדורות, שישנה הנהגה אלוהית בסדרי הדורות, **וכל זה שייך לסדר השריקה של קבוץ גלויות**, "בו" - בתוכו, בתוך הזרם הנורא הזה עצמו, רוח ה' נוססה, כל זה שייך לביירוים שב"אורות", ובמיוחד למאמר שם: "יסורים ממרקים", מצב דומה למצב שבעקידה. צריך תמיד לזכור, שהכל הנהגה אלוהית עלאית, של גדול קדוש שם שמים שמתוך חלול שם שמים (ירושל' קידושין, פרק ד הל' א) - צריך שיקומו תופשי תורה, שיגלו את הדברים, את ברורי החשבונות האלוהיים, של מהלכי הדור והדורות, שבאשמורת הבוקר של הגאולה. ממעמקים, בסיבוכים, יתגלה ריבוי האור של "בשוב ה' את שיבת ציון", "והוא יפדה את ישראל מכל עוונותיו". דוקא מתוך מצבים של מעוט אמונה, יתגלה הברור הגדול של האמונה. "אין ישראל נגאלין אלא באמונה" (ילקוט הושע ס"י תקיט), - בשלימות האמונה. "ישראל מאמינים בני מאמינים" (שבת צ.ז.), במהלך הגאולה השמימי, האלוקי, של הקץ המגולה.

"אין בן דוד בא עד שיתאשו מן הגאולה" (סנהדרין צ.ז.). הסביר הרב אבא ז"ל. שדרך הגאולה עצמה, הדרך שבה היא מסתדרת, סיבוכיה וגלגוליה, היא עצמה, מביאה לידי יאוש מתוך סיבוכי כפירה וריקנות, אבל כל זה עצמו, הוא חינוך של רבונו של עולם, לביורר שלימות האמונה דוקא מתוך סיבוכיה.

הספצת קיבוץ גלויות על האלוה

אגרות הראיה / כרך ב / תקנה

ומש"כ, שע"פ סוד ד' הלא קדושת השביעית פועלת גם בזה"ז, עד שאין אומרים תיקון רחל בחצות של שנה השביעית. יאמין לי אדוני, שכל אלה הגדולות והנשגבות, שנאמרו בקדושת השביעית בזמן הזה, לא נאמרו דוקא ע"י הקיום של פרטי המעשים, שהרי בזמן שלא היו ישראל בא"י, ולא נתקיימה מצות שביעית כלל ג"כ חלה קדושה זו. העיקר תלוי הוא בהתפשטות הקדושה, ע"פ מדרגות הזמנים, שהם הולכים ובאים להוציא מן-הכח-אל-הפועל אורו של משיח, שיתקדש שם ד' ית"ש מסוף העולם ועד סופו, וכולם יעשו אגודה אחת לעשות רצונו בלבב שלם. ועל שם מה שישארל מכינים עצמם באמונה וצפיית ישועה לאורו של משיח וחזרת קדושת א"י על מכונה, שאז ישובו השמיטין והיובלים כדינם, מאורה זו יונקין כל התיקונים שנעשים בעולמות העליונים בכל מדרגותיהם. ע"כ כל מי שעושה פעולה להרחיב את גבול ישראל, כדי שיהי' מצדו גורם לקרב את קיבוץ ישראל לא"י, וזה גורם מהירות בגאולה, כי קיבוץ גלויות קיי"ל שהוא קודם לביאת המשיח, ואורן של ישראל הוא הולך ואור קמעא קמעא, כמו שאמרו ז"ל על הדמיון של קריצתא דשחרא, הוא מתקן באמת את קדושת היחוד העליון של יסוד שביעית, ואין קץ להתענוגים הקדושים העליונים שמתרבים ע"י זה והם מושפעים על שורש נשמתו, ונשמת כל ישראל. ולהיפוך מי שגורם ח"ו,

¹ תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צח עמוד א - אמר רבי יוחנן: אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר - חכה לו, שנאמר +ישעיהו נ"ט+ כי יבא כנהר צר (ורוח) [רוח] ה' נוססה בו, וסמיך ליה ובא לציון גואל. ואמר רבי יוחנן: אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי, או כולו חייב. בדור שכולו זכאי - דכתיב +ישעיהו

לא יוכלו אלה הדברים ללכת במסלולם הפרוע. הננו נזקקים לתקן ברוח
גבורה ודעת את הקלקולים שקדמו; ועלינו להשיב את כל הרוחות, אשר
נתפזרו, אל מרכזם, לאסוף נדחי ישראל ונפוצות יהודה הרוחניים,
5 מתוך קבוץ גליות הרוחני יתעורר כח הקבוץ החמרי, להאסף אספה אל
אדמת הקודש, אל המקום המוכשר להוצאת האידיאלים כולם
במתכונתם מן הכח אל הפועל, לא ע"י יחידים וכתות, כ"א ע"י האומה,
ע"י כל קהל עדת ישראל, אשר יציץ ופרח בארץ חמדה, בנחלת צבי
צבאות גוים.

10 כי מציון תצא תורה ודבר ה' בירושלם. (תחכמוני, תר"ע)

אגרות הראיה / כרך א / רסו

15 "...ואיני מוצא את עצמי בזה רואה את חזון השלמות כ"א בחיבורם של
כל חלקי הטוב אשר השפעו לנו מכל הצדדים השונים, מאז מקדם ועד
הדור האחרון. עבודת הקודש של סלילת הדרך ועשית הגשרים בין
התהומות המפרידים, - זאת היא העבודה שהייתי חפץ שתהיה חביבה
על כל העוסקים בנשמתא דאורייתא, כמו שהיא חביבה עלי עד לאחת.
20 ובדורות האחרונים יפה לנו מאד כל שיחתם של תלמידי הגר"א יחד עם
תלמידי הבעש"ט, שהיו עומדים במצב כ"כ ניגודי זה לעומת זה בשעתם.
ולא בלא עמל וכשרון תברא לנו ספרות שלמה, שתכשיר את עצמה
לאחות את הקרעים הללו ברוח. אבל מה יקרה היא התולדה, שעתידה
לצאת מעבודה זאת, שהיא אחויה של האומה בפועל, בשאיפה
25 ברורה למטרתה המרכזית, תשובתה אל חסנה בארצה מרום
עילויה. וכו"ו.